

пов'язані з дослідженням стану нормативно-правового забезпечення державного регулювання господарської діяльності, але це відкриває перед нами широкі наукові перспективи в напрямку розроблення таких аспектів досліджуваної теми, як суперечності та колізії в існуючих нормативно-правових актах, повноваження регуляторних органів, що здійснюють нормотворчу діяльність у сфері регулювання господарської діяльності, сучасні тенденції розвитку регуляторної політики держави у сфері господарювання тощо.

Використана література:

1. Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 року № 308 // Офіційний вісник України - 2004. - № 10. - Ст. 612.
2. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекций. - М.: Юрид. лит. - 1997. - 400 с.
3. Зайчук О. В. Теорія держави і права: академічний курс. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 688 с.
4. Концепція конституційного забезпечення економічної системи держави (як основа законодавчого забезпечення економічної політики) // Стратегічні пріоритети. - 2008. - № 2 (7). - С. 207 - 218.
5. Павловська Л. Проблеми законності: респ. міжвідом. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій - Х.: Нац. юрид. акад. України, 2007. - Вип. 90. - С. 4 - 5.
6. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. Видання 5-те, зі змінами. - К.: Атіка, 2001. - 176 с.
7. Скакун О. Ф. Теория государства и права: учебник. - Х.: Консум, 2001. - 656 с.
8. Головач А. В. Статистичне забезпечення управління економікою: прикладна статистика: навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2005. - 333 с.
9. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: конспект лекцій. - К.: МАУП, 2000. - 176 с.

УДК 657.6:351.863

К.Є. Казьміна

**ДЕРЖАВНИЙ АУДИТ
ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

У статті аналізуються проблеми законодавчого визначення державного аудиту, особливості його проведення як форми фінансового контролю та роль державного аудиту у забезпеченні економічної безпеки

держави.

Ключові слова: *аудит, державний аудит, забезпечення економічної безпеки.*

В статті аналізуються проблеми законодавчого визначення державного аудиту, особливості його проведення як форми фінансового контролю та роль державного аудиту в забезпеченні економічної безпеки держави.

Ключевые слова: *аудит, государственный аудит, обеспечение экономической безопасности.*

The problems of legislative determination of state audit are analyzed in the article, features of his leadthrough as forms of financial control and role of state audit are in providing of economic security of the state.

Key words: *audit, state audit, providing of economic security.*

Сучасний стан розвитку України характеризується нестабільністю політичних процесів, низькими показниками функціонування економіки, високим рівнем інфляції та безробіття. У таких умовах особливо гостро постає питання економічної безпеки держави, тому що, як доводить практика, кількість злочинів саме в економічній сфері з року в рік збільшується, що завдає значного удару перш за все по бюджетних відносинах.

Як відомо, однією з форм контролю фінансових відносин, пов'язаних із розподілом та використанням коштів Державного бюджету та позабюджетних фондів, є фінансовий контроль, що дозволяє своєчасно виявити порушення фінансово-господарської дисципліни, нецільового використання бюджетних коштів. Він є одним із способів наповнення Державного бюджету, інструментом боротьби зі злочинами у сфері фінансових відносин, способом збереження державного майна.

Дослідженню цього питання присвячені наукові статті М. В. Бариніної-Закірової, І. Я. Чугунова, І. Б. Стефанюка, Л. О. Сухаревої та інших вчених.

Мета статті полягає у визначенні поняття державного аудиту, його місця серед видів діяльності Контрольно-ревізійної служби України, впливу державного аудиту на забезпечення економічної безпеки держави.

Обрана тема є **актуальною**, бо забезпечення економічної безпеки держави є однією з пріоритетних завдань. Одним із засобів такого забезпечення виступає проведення ефективного фінансового конт-

ролю, різновидом якого є державний аудит.

Проаналізувавши нормативно-правові акти України, які регулюють проведення фінансового контролю, можна констатувати, що на законодавчому рівні не дано визначення поняттю "державний аудит".

Так, згідно з ч. 2 ст. 3 Закону України "Про аудиторську діяльність", аудит - перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів¹.

А в ст. 2 Закону України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні" лише встановлена сутність державного аудиту, яка полягає у перевірці та аналізі фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю².

Виходячи із зазначеного вище, можна запропонувати таке визначення поняття "державний аудит" - різновид фінансового контролю, який проводиться органами державної контрольно-ревізійної служби і полягає у перевірці даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств державного та комунального секторів економіки щодо законного та ефективного використання бюджетних коштів і майна, інших активів держави, функціонування системи внутрішнього контролю.

Під час аудиту обов'язковій оцінці підлягає рівень управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання, яке полягає у забезпеченні:

1. Дотримання вимог законодавства, актів і рішень органів управління та суб'єкта господарювання.
2. Достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності.
3. Збереження активів.

---

¹ Закон України "Про аудиторську діяльність" від 22.04.1993 р. // ВВР. - № 23. - Ст. 243.

² Закон України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні" № від 26.01.1993 р. // ВВР. - № 13. - Ст. 110.

4. Досягнення визначених цілей і завдань або набуття кращого досвіду діяльності інших суб'єктів господарювання з виконання показників економічності, продуктивності і результативності¹.

Таким чином, державний фінансовий аудит займає важливе місце серед видів діяльності органів державної контрольно-ревізійної служби, тому що він дозволяє встановлювати не тільки ті правопорушення, що виявляються за допомогою ревізій, а й недоліки в забезпеченні і організації фінансово-господарської діяльності підприємств, а в разі належної реалізації пропозицій за результатами аудиту кінцевий ефект може бути на порядок вище.

Згідно з даними дистанційного круглого столу на тему "Успіхи і невдачі державного фінансового аудиту суб'єктів господарювання" при участі посадових осіб Державної контрольно-ревізійної служби України, прикладом цього став аудит фінансово-господарської діяльності Державного спеціалізованого ремонтно-будівельного управління "Кримліфт". В ході такої перевірки було виявлено, що незважаючи на те, що статутними завданнями підприємства є виконання будівельно-монтажних, пусково-налагоджувальних робіт з монтажу ліфтів та підйомників, диспетчерських систем, їх заміна, капітальний ремонт та технічне обслуговування, з 2007 року підприємство не займалося статутною діяльністю, а лише здавало в оренду нежитлові приміщення та обладнання. Збереження державного майна не забезпечувалося. В дослідженому періоді для погашення боргів зі сплати податків було продано чимало державного нерухомого майна та списано матеріали, що стали непридатними через погані умови зберігання².

Виходячи з вищенаведених даних, можна констатувати, що в даному випадку порушень законодавства нема, але ж у результаті неефективних управлінських рішень держава втратила необоротні активи, що, безперечно, становить загрозу економічній безпеці.

Однією з головних відмінностей державного аудиту від ревізії є мета проведення. При здійсненні ревізії це - виявлення фінансових порушень, аудиту - оцінювання ефективності управління державни-

---

¹ Порядок проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2006 р. № 361.

² Успіхи і невдачі державного фінансового аудиту суб'єктів господарювання: дистанційний круглий стіл // Фінансовий контроль. - 2009. - № 4. - С. 27.

ми ресурсами¹.

При цьому слід зазначити, що аудит не є таким м'яким, як здається на перший погляд. У разі виявлення фактів, які містять порушення законодавства, орган державної контрольно-ревізійної служби зобов'язаний повідомити про це відповідний правоохоронний орган та отримати право на проведення позапланової ревізії, за результатами якої можна ініціювати притягнення до відповідальності².

Слід зазначити, що державний аудит дозволяє забезпечити контроль не лише на мікро-, а й на макроекономічному рівні, в тому числі контроль за ефективністю виконання бюджетних програм.

Згідно зі ст. 1 Порядку проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, аудит ефективності – це форма державного фінансового контролю, яка спрямована на визначення ефективності використання бюджетних коштів для реалізації запланованих цілей та встановлення факторів, які цьому перешкоджають. Аудит ефективності здійснюється з метою розроблення обґрунтованих пропозицій щодо підвищення ефективності використання коштів державного та місцевих бюджетів у процесі виконання бюджетних програм³.

На підставі даних, зібраних у результаті аудиту державних цільових програм, необхідно:

- оцінити рівень досягнення результативних показників бюджетної програми через співвідношення фактично отриманих та запланованих результативних показників;
- оцінити ефективність програми порівнянням забезпеченого рівня виконання результативних показників програми до рівня їх фінансування.

Виконання бюджетної програми може бути оцінено як:

- ефективне (рівень показників виконання показників продукту, ефективності, якості перевищував або дорівнював рівню забезпеченого фінансування);
- недостатньо ефективне (рівень виконання деяких показників

---

¹ Бариніна-Закірова М. В. Запровадження державного аудиту в практику роботи органів ДКРС // Фінансовий контроль. – 2005. – № 6. – С. 11.

² Успіхи і невдачі державного фінансового аудиту суб'єктів господарювання: дистанційний круглий стіл // Фінансовий контроль. – 2009. – № 4. – С. 29.

³ Порядок проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10. 08. 2004 р. № 1017.

продукту, ефективності, якості був менший за забезпечений рівень фінансування);

- неефективне (рівень показників виконання показників продукту, ефективності, якості був значно менший за забезпечений рівень фінансування)¹.

На жаль, сьогодні досить часто спостерігається неефективне використання коштів бюджетних програм, тобто здійснюються бюджетні видатки, які були необов'язковими (без здійснення яких можна було обійтися) при наданні (придбанні) необхідних суспільству за строками, якістю та кількістю товарів (робіт, послуг). Це призводить до відволікання коштів від більш важливих напрямів і означає їх нецільове використання.

Висновки. Таким чином, ефективне проведення державного аудиту має чотири основні мети:

- 1) збільшення дохідної частини Державного бюджету;
- 2) економія видаткової частини Державного бюджету;
- 3) скорочення кількості правопорушень у фінансовій сфері;
- 4) зниження рівня корупції у державі.

Їх реалізація дозволяє:

I. На державному рівні.

1. Сприяти стабільності економіки.
2. Ефективно реалізувати державну політику в сфері розвитку економічної системи держави.
3. Своєчасно виявити резерви зростання фінансових ресурсів.
4. Успішно вирішувати проблеми соціально-економічного розвитку держави, які обумовлені її завданнями і функціями.

II. На рівні підприємств.

1. Попередити порушення фінансово-господарської дисципліни, нецільове використання коштів державних програм, спрямованих на задоволення пріоритетних інтересів суспільства і держави.
2. Виявити факти недотримання чинного законодавства в області оподаткування.
3. Визначити рівень ефективності використання державного майна.
4. Визначити фактори, які перешкоджають досягненню макси-

---

¹ Наказ Головного контрольно-ревізійного управління України "Про вдосконалення проведення аудиту ефективності виконання бюджетних програм" від 15.12.2005 № 444.

мального результату при використанні трудових, матеріальних, фінансових ресурсів та обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності їх використання.

5. Визначити ключові проблеми управління установою чи організацією, ефективністю витрачання ресурсів, звертаючи особливу увагу на оцінку ризику і визначення критеріїв проведення аудиту.

6. Виявити причини невиконання планових показників діяльності підприємств, установ та організацій, що негативно впливають на ефективне використання коштів державного та місцевого бюджетів, майна та інших активів.

7. Визначити рівень проведення внутрішнього фінансового контролю на підприємстві.

8. Виявити необґрунтовані управлінські рішення та господарські операції, відсутність або несанкціоноване виправлення документів, що, як правило, виступають ознаками таких злочинів, як шахрайство з фінансовими ресурсами, крадіжки, хабарництво, зловживання службовим становищем.

Незважаючи на те, що державний аудит був запроваджений в Україні порівняно нещодавно - у грудні 2006 року, - можна з упевненістю затверджувати, що поступово він набуває все більшого значення поряд із ревізією, аудитом та іншими формами фінансового контролю та відіграє важливу роль для забезпечення й підтримки економічної безпеки держави на відповідному рівні.

Використана література:

1. Закон України "Про аудиторську діяльність" від 22.04.1993 р. // ВВР. - № 23. - Ст. 243.
2. Закон України "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні" від 26.01.1993 р. // ВВР. - № 13. - Ст. 110.
3. Порядок проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 р. № 1017.
4. Порядок проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2006 р. № 361.
5. Наказ Головного контрольно-ревізійного управління України "Про вдосконалення проведення аудиту ефективності виконання бudge-

тних програм" від 15.12.2005 № 444.

6. Бариніна-Закірова М. В. Запровадження державного аудиту в практику роботи органів ДКРС // *Фінансовий контроль*. - 2005. - № 6. - С. 9-13.

7. Успіхи і невдачі державного фінансового аудиту суб'єктів господарювання: дистанційний круглий стіл // *Фінансовий контроль*. - 2009. - № 4. - С. 25-32.

8. Чугунов І. Я. Державний внутрішній фінансовий контроль: стратегія розвитку // *Фінанси України*. - 2009. - № 4. - С. 3-12.